

Badania na cmentarzysku kultury łużyckiej w Tryńczy pow. Przeworsk

Prace wykopaliskowe na cmentarzysku ciałopalnym oznaczonym jako stanowisko nr 1 prowadzone były w sezonie 1967 r. w miesiącach lipcu, październiku i listopadzie. Badania finansowało Muzeum Okręgowe w Rzeszowie.

Stanowisko nr 1 zlokalizowane jest na południowo-wschodnich krańcach wsi Tryńcza, nad dawnym korytem rzeki San. Na wiosnę

1967 r. cmentarzysko zostało przypadkowo odkryte przez Ob. Kazimierza Katę, zam. Tryńcza 166, w czasie wybierania piasku na polu będącym jego własnością.

Badania rozpoczęto od miejsca wyboru piasku, gdzie część grobów została całkowicie zniszczona. Nieliczne fragmenty ceramiki zabezpieczono w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie.

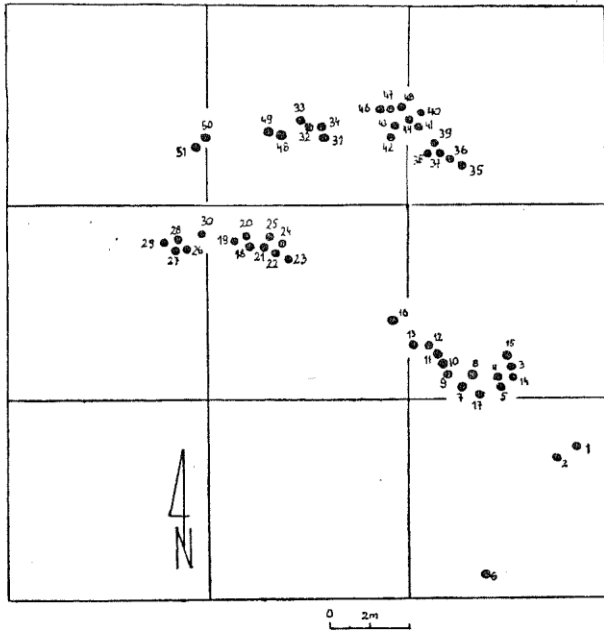
W trakcie prac archeologicznych odkryto ogółem 46 grobów popielnicowych i 5 symbolicznych (Ryc. 1). Ceramika stanowiąca wyposażenie grobów była źle zachowana, zniszczona i zwietrzała przede wszystkim ze względu na jej płytkie zaleganie. Przeciętna różnica powierzchni humusu i górnych części naczyń wynosiła 20 cm, a w niektórych przypadkach tylko 15 cm.

W skład grobu wchodziła zazwyczaj popielnica wypełniona spalonymi kośćmi. W kilku sporadycznych przypadkach obok popielnicy znajdowało się mniejsze naczynie — przystawka, czasami popielnica przykryta była talerzem.

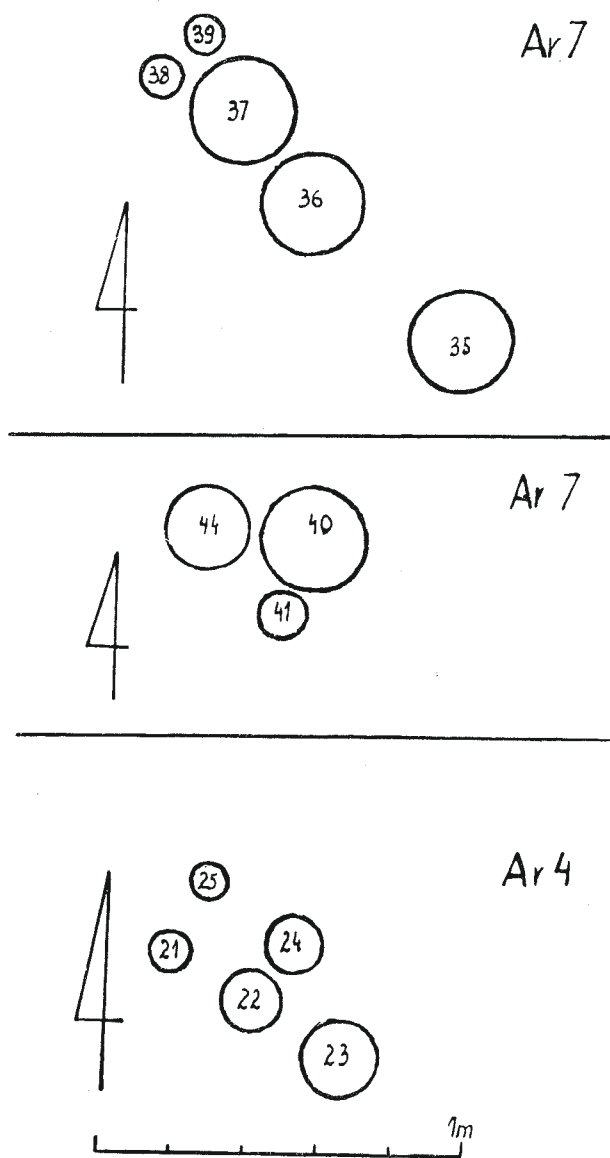
Popielnice różnią się formą i rozmiarami. Stanowią je naczynia o średnicy na wysokości brzuśca dochodzące do 33 cm i zachowanej wysokości 34 cm jak i małe, o średnicy od 12 cm i zachowanej wysokości 10 cm.

Popielnice duże miały najczęściej formę dwustożkowatą o ostrym czy też łagodnym załamie oraz wazowatą o wyrównanym profilu. Małe urny miały kształt jajowaty, znajdowały się też miseczki oraz garnki.

Obserwuje się zróżnicowanie zawartości kości w zależności od wielkości popielnic. W ma-

Ryc. 1. TRYŃCZA pow. Przeworsk, stan. 1. Plan odkrytych grobów.

Ryc. 2. TRYŃCZA pow. Przeworsk, stan. 1. Charakterystyczne skupiska grobów.

łych naczyniach znajdowały się nieliczne drobne fragmenty przepalonych kości. Popielnice większych rozmiarów zawierały dużą ilość przepalonych kości.

Na obszarze tego cmentarzyska występowały też naczynia bez zawartości szczątków kostnych, pełniących jednak funkcję grobu. W literaturze przedmiotu uważane są one za groby symboliczne.

Cechą charakterystyczną całego cmentarzyska jest dość specyficzny układ grobów, właściwie charakterystyczny prawie wyłącznie dla grupy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej. Powszecnie spotykanym zjawiskiem są skupiska grobów w liczbie od 3—5 (Ryc. 2).

Przypisy

¹ H. Różańska, *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Sieniawie — Piganach, pow. Jarosław*, *Wiadomości Archeologiczne*, t. XXVII, z. 4, Warszawa 1962, s. 360—392.

Naczynia ułożone są w linii prostej, w jednym lub dwu rzędach równoległych wobec siebie. Częstym zjawiskiem jest układ trójkątny. W zespołach, centrum stanowiły duże popielnice. Inwentarz grobowy ogranicza się tylko do materiału ceramicznego. Na całym cmentarzysku nie znaleziono żadnych przedmiotów metalowych.

Ceramika wykonana jest z gliny, z silną domieszką piasku. Naczynia są dobrze wypalone, koloru czarnego, czerwonego lub szarego. Zdobienie wszystkich naczyń jest bardzo skromne, ogranicza się do listwy umieszczonej powyżej załomu i trójkątnych żłobków na brzuscu lub powyżej, otworami pod krawędzią i nalepianymi guzkami. Talerze są obustronnie gładzone lub zdobione z jednej strony dołkami paznokciowymi.

Cmentarzysko popielnicowe w Tryńczy przynależy kulturowo do kultury łużyckiej grupy tarnobrzeskiej. Dokładne datowanie niniejszego cmentarzyska stanowi trudny problem. Za podstawę chronologii należy tu przyjąć formy przewodnie naczyń oraz zdobnictwo. Przy datowaniu należy też uwzględnić wcześniej odkryte cmentarzyska w Sieniawie — Piganach¹, pow. Jarosław oraz w Grodzisku Dolnym², pow. Leżajsk. Cmentarzysko w Tryńczy leży między w/w w odległości, około 7 km w jedną i drugą stronę. Formy przewodnie naczyń są prawie identyczne, uwzględniając małe odchylenia. Dokładne określenie chronologii utrudnia całkowity brak przedmiotów metalowych.

Większość materiału ceramicznego przemawia za tym, że cmentarzysko chronologicznie należy do okresu halsztackiego. Przemawiają za tym garnki o formie jajowatej, z chropowatą powierzchnią i otworami pod krawędzią, naczynia wazowate szerokootworowe, naczynia dwustożkowate, naczynia zaopatrzone często w przekłute wałki. Niektóre formy naczyń przypominają starsze elementy odnoszące się do IV okresu brązu, jak np. garnki jajowate pionowo obmazywane lub naczynia dwustożkowate z ostrym załosem.

Charakterystyczną cechą urny grobu nr 2 są bliżej nieokreślone znaki na zewnętrznej stronie dna. Dwa z nich mają kształt rozwartej litery V i trzeci dużej drukowanej litery A. Ułożone są w trójkącie równobocznym.

Badania tegoroczne na stanowisku nr 1 poważnie rozszerzają znajomość rozwoju grupy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej w dorzeczu rzeki San. Sam fakt odkrycia na małej przestrzeni trzech cmentarzysk zbliżonych do siebie chronologią, świadczy o dynamicznym rozwoju tego regionu w czasach przeszłych. Niewątpliwie, dalsze prace badawcze pozwolą na dokładniejsze rozpoznanie właściwych cech tej grupy kulturowej.

² K. Moskwa, *Późnotużyckie cmentarzysko ciałopalne na stanowisku 2 w Grodzisku Dolnym, pow. Leżajsk*, *Wiadomości Archeologiczne*, t. XXVIII, z. 4, Warszawa 1962, s. 308—323.